

Türk ve Avrupa Yazılı Basınında Suriyeliler'in Toplum Yaşamındaki Algılanışı ile İlgili Haberler¹⁻²⁻³⁻⁴⁻⁵

İkram ALPSOY*

Besim YILDIRIM**

* Öğr. Gör., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu,
ialpsoy@agri.edu.tr,
Orcid ID: 0000-0001-6798-5180.

** Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi,
besim@atauni.edu.tr,
Orcid ID: 0000-0002-9977-705X.

Gönderilme/ Received

20.02.2023

Kabul Tarihi/ Accepted

16.03.2023

Yayın Tarihi/Published

30.03.2023

Öz

Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kesişim noktasında bulunmasından kaynaklı sık sık göçlerin hedefi olan Türkiye, 2011'den itibaren de iç savaşın yaşandığı Suriye'den gelen sığınmacılara barınma imkânı sağlamaktadır. İktisadi, sosyo-kültürel, dini, psikolojik, vb. yönleri ile disiplinlerarası bir çalışma alanına sahip göç olgusu, yaklaşık 4 milyon Suriyeli'nin yaşamını sürdürdüğü Türkiye'de gündemin de ilk sıralarında yer almaktadır. Bu çalışmada, göç olgusu, medya ve temsil ilişkisi ele alınmıştır. Araştırma kapsamında Türkiye'de Türkçe, Almanya, İtalya ve Yunanistan'da İngilizce yayın yapan gazete, dergi ve ajansların internet sitelerinde Şubat 2020-Temmuz 2022 tarihleri arasında Suriyeliler ile ilgili haberler, nitel yönelimli içerik analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. Analizlerde, "Suriyeli, göçmen, sığınmacı, mülteci" gibi nitelendirmelerle açık bir sınıflandırmanın yapıldığı, ötekileştirici ve nefret söylemini artırıcı dilin yoğun bir şekilde kullanıldığı belirlenmiştir. Sonuç olarak, bu insanların yaşamlarının medyadaki temsillerden dolayı daha da zorlaştığı saptanmıştır. Bu da medyada olayların haberleştirilmesi sürecinde özenli bir dil kullanılmasının gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Medya, Göç Olgusu, Suriyeliler

¹ Bu çalışma, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalında Prof. Dr. Besim Yıldırım'ın danışmanlığında yürütülen Türk ve Avrupa Yazılı Basınında Suriyeli Mültecilerin Temsili başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

This study is based on the dissertation entitled "Representation of Syrian Refugees in Turkish and European Print Media", conducted under the supervision of Prof. Dr. Besim Yıldırım at Atatürk University, Institute of Social Sciences, Department of Journalism.

² Bu makale intihal tespit yazılımlarıyla taranmıştır. Benzerlik tespit edilmemiştir.

This article was scanned by plagiarism detection softwares. No similarity was detected.

³ Bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen kurallara uyulmuştur. In this study, the rules stated in the "Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive" were followed.

⁴ Araştırmada yazarların katkısı eşittir.

The contribution of the authors to the research is equal

⁵ Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

There is no conflict of interest with any institution or person within the scope of the study.

Kaynak gösterme / To cite this article: Alpsoy, İ., & Yıldırım, B. (2023). Türk ve Avrupa Yazılı Basınında Suriyeliler'in Toplum Yaşamındaki Algılanışı ile İlgili Haberler. *İletişim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 114-132. doi:10.5281/zenodo.7785536

News on the Perception of Syrians in Public Life in Turkish and European Print Media

İkram ALPSOY *

Besim YILDIRIM **

* Lect, Ağrı İbrahim Çeçen University, Vocational School, ialpsoy@agri.edu.tr, Orcid ID: 0000-0001-6798-5180.

** Prof. Dr., Atatürk University, Faculty of Communication, besim@atauni.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-9977-705X.

Gönderilme/ Received

20.02.2023

Kabul Tarihi/ Accepted

16.03.2023

Yayın Tarihi/Published

30.03.2023

Abstract

Turkey, which is the target of frequent migrations due to its location at the intersection of the Asian, European, and African continents, has been providing shelter to asylum seekers from Syria, where civil war has taken place since 2011. Economic, socio-cultural, religious, psychological, etc. The phenomenon of migration, which has an interdisciplinary field of study with its aspects, is also at the top of the agenda in Turkey, where approximately 4 million Syrians live. In this study, the phenomenon of migration, and the relationship between media and representation were discussed. Within the scope of the research, news about Syrians between February 2020 and July 2022 on the websites of newspapers, magazines and agencies that are published in Turkish in Turkey and in English in Germany, Italy and Greece was evaluated using qualitatively oriented content analysis. In the analyses, it was determined that a clear classification was made with qualifications such as "Syrian, immigrant, asylum seeker, and refugee", and the language that marginalized and increased hate speech was used intensively. As a result, it was determined that the lives of these people became more difficult due to the representations in the media. This has revealed the necessity of using a careful language in the process of reporting the events in the media.

Keywords: Media, Migration Case, Syrians.

Giriş

Geçtiğimiz yüzyılda ve 21. Yüzyılın ilk çeyreğine giden süreçte ciddi bir artışın meydana geldiği göç hareketliliği günümüzde de önemini korumakta, insanların ve toplumların yaşamında kalıcı izler bırakmaya devam etmektedir. Göç ile yaşanan etkileşimle birlikte ortaya çıkan kültürel sonuçlar bireylerin yanı sıra hedef ve kaynak ülkelerin toplumsal yaşamında da etkisini göstermektedir. Kimi zaman kişilerin geçmiş yaşamıyla farklılık arz edecek oranda değişimine imkân sağlayan bu süreç, toplulukların da dönüşümüne katkı sağlamaktadır. Sahip olunan kültür ile karşılaşılan kültürel öğelerin bünyesinde harmanlandığı sığınmacı/mülteci/göçmenlerin kamuoyu tarafından algılanışında nasıl temsil edildikleri önem arz etmektedir.

Herhangi bir vakanın, durumun ya da sorunun anlatımında yararlanılan simgeleştirmelerle tasvirler yaparak zihin dünyasında tasarımlar meydana getirmede başvurulan temsilden farklı dönemlerde faydalanılarak aynı olan şeyler ifadelendirilmekte, bu olgular dil yardımıyla da yaygınlaştırılmaktadır (Doğru, 2004, s. 159-160). Herhangi bir olayın dil aracılığı ile temsilleştirilmesi sonrası görünürlüğünün artırılmasında medya da önemli bir rol oynamaktadır. Teknolojinin zaman içerisindeki hızlı gelişimi ile ortaya çıkan gazete, radyo, sinema, televizyon ve diğer geleneksel iletişim organları ve 2000’li yılların ilk yıllarından itibaren kullanım alanı genişleyen yeni medya ile bilginin ulaşılabilirlik süresi ve maliyeti azalmış, insanların diğer insanlarla, toplumlarla ve kültürlerle etkileşime girmesi yerden ve zamandan bağımsız bir şekilde gerçekleşmeye başlamıştır. İnsanlar arası etkileşim süresini ‘an’larla sınırlı hale getiren medya araçları ile yapılan paylaşımlarda yer verilen temsiller, insanların, eşyaların, toplumların algılanışını şekillendirebilmektedir.

Kavramsal Çerçeve

1. Göç Olgusu

İnsanlar, tarihin çeşitli dönemlerinde yaşama başladıkları yerleri farklı sebeplerle terk etmek zorunda kalmışlardır. Birey veya toplulukların doğup büyüdükleri, aile bağlarının bulunduğu yerleri değiştirmek durumunda kalarak başka bir yerde yaşamaya başlamaları genel anlamda göç olarak tanımlanmaktadır.

Bünyesinde yer alan demografi, sosyoloji, psikoloji, ekonomi, dini vb. sebep ve neticeleriyle inter-disipliner bir olgu olan göç ile ilgili bulunulan yerden ayrılışın nedeni ile neticelerinin farklılığından dolayı tanım çeşitliği bulunmaktadır. Göç kavramı, insanların buldukları yerden başka coğrafyalara hareketliliği ve bunun neden olduğu nüfus hareketliliği şeklinde betimlenmektedir (Emiroğlu ve Aydın, 2003, s. 341). Marshall (2003) göçü, “Az veya çok sayıdaki bireylerin ya da grupların sembolik veya siyasal sınırların ötesine, yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru kalıcı hareketleridir” (s. 685) şeklinde açıklamaktadır. Yalnızca coğrafik bir mekân değişimi ya da sosyal bir devinim şeklinde tanımlanamayacak olan göç kavramıyla, aynı zamanda insanların veya toplumların yaşam alanlarının yanı sıra, ikili ilişkiler, cinsiyet rolleri, mevki, kültür, ait olunan gruplar vb. farklı unsurları içerisinde barındıran bir olgu ifade edilmektedir (Giddens ve Sutton, 2016, s. 109).

İnsanlık tarihi kadar eski olan insanların yaşamlarını sürdürdükleri yeri değiştirme olgusu 20. ve 21. yüzyılda artmış, uluslararası hareketliliğin geçmişe oranla daha da yoğunlaştığı bu dönem bazı sosyal bilimciler tarafından “göçler çağı” şeklinde ifade edilmiştir (Castles & Miller, 2008, s. 7).

İnsanları, toplumları ve ülkeleri etkileyen göç hareketliliğinde başat aktör konumundaki göç eden kişileri anlatmak için çeşitli tanımlardan yararlanılmaktadır. Bunlar arasında yer alan göçmen kavramı, bulunduğu yerden ayrılarak yerleşmek maksadıyla yabancı bir yere giden kişileri tanımlamaktadır. Bir kişinin yeni bir hayat kurmak amacıyla ülkesinden ayrılması, bu kişinin ülkesinden tamamen ayrıldığı ve yeniden yerleşmek için geri dönmeyeceği anlamına gelmemektedir (Çiçekli, 2014, s. 113).

1950’li yılların başlarında ülkeler içerisinde buldukları şartlar ve kanunlara göre Mülteci kavramını betimlemişlerdir. Mülteci konumuna düşen insanlardan kaynaklı sorunlar birçok devleti etkilemiş, yaygın bir tarife duyulan ihtiyaç doğrultusunda Cenevre Sözleşmesi’nde tanımlanan mülteci kavramı, uluslararası kabul gören bir yapıya bürünmüş ve alanyazına girmiştir. Sözleşmeye göre mülteci, dini inancı, uyruğu, belirli bir toplumsal yapıya aidiyeti ya da politik siyasi fikirlerinden dolayı haksızlığa maruz kalacağı hususunda haklı bir korkuya sahip ve bundan dolayı doğup büyüdüğü yerden ayrılmak durumunda kalan ve kaygılarından dolayı ülkesine dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi olarak tarif edilmektedir (Kasdemir, 2010, s. 28).

Türkiye’deki yönetmelikte, Cenevre Sözleşmesi’ndekine benzer olarak mülteci vasfını taşıyabilme ölçütlerine sahip olan ve Avrupa dışından gelen yabancılar sığınmacı konumunda olmakta, mülteci olmaları başka bir devletçe onaylanıncaya kadar uygun bir süre ülkede oturmalarına izin verilmektedir. Yönetmelikte yer alan tanımlara göre, uluslararası koruma talep etmek için Avrupa Birliği ülkelerinden gelenler mülteci, Avrupa haricinde gelenler ise sığınmacı şeklinde ifade edilmektedir. Sığınmacı bir kişinin uluslararası mülteci hukukunda gerekli şartları taşıdığına anlaşılması sonrası mültecilik konumunu elde etmesi mümkün olmakta iken Türkiye’deki mülteci hukukunda sığınmacı olarak tanımlananlara hukuken mültecilik statüsü verilememektedir (Çiçekli, 2009, s. 48-49).

Bir diğer kavram olan sığınmacı ise mülteci olma amacıyla başvurusu işleme alınan ve Cenevre Sözleşmesi’nin dışında kalan kişiler için kullanılmaktadır. Sığınma, bu isteği muhtemel sığınılacak devlet tarafından henüz kesin sonuca bağlanmamış kişi olan sığınmacıya, bu ülkede kalma iznini ve insani standartlarda davranış görme hakkını vermektedir (Kılıç, 2008, s. 28).

Sığınmacı ile mülteci kavramları, süreç olarak birbirinden ayrı olmaktadır. Sığınmacı, mültecilik pozisyonunu elde etmek amacıyla başvuru yapan kişiye denilmektedir. Henüz sonuçlanmayan müracaattan dolayı sığınmacı olmak bir süreci kapsamakta, buna karşın mültecilik ise bir sonuçtur. Barındırdıkları haklar bakımından bu farklılık, önemli sorunlara neden olmaktadır (Urk, 2010, s. 6).

Sığınmacı ile mülteci tasvirleri arasında ciddi bir fark bulunmaktadır. İltica etme hakkının kazanılarak hukuki statünün elde edilmesi mültecilik iken hukuki statünün elde edilmesinden daha ziyade fiili ve sığınılan devletin kanunlarından

mülteciler gibi faydalanılması öngörülmeleyen kısa zaman aralıklı barınma hali ise sığınmacı olma durumunu ifade etmektedir (Özcan, 2005, s. 22-23). Mülteci ve sığınmacı olarak iki farklı kavramın kullanılmasının nedeni ülkelerin resmi olarak mülteci statüsünde görmedikleri insanlara yönelik pratiklerindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır (Buz, 2004, s. 14).

Göç hareketliliğine katılan, göçmen, sığınmacı ya da mülteci ifadeleri ile tanımlanan kişilerin gittikleri hedef ülkelerdeki yerel halk tarafından nasıl algılandığı, kamu otoriteleri ve medya tarafından bu insanların topluma nasıl sunulduğu, temsilleştirilirken hangi argümanlardan yararlanıldığı ile doğru orantılı olabilmektedir.

2. Temsil ve Medya İlişkisi

Bu insanların topluma sunumu sürecinde öne çıkan temsil; herhangi bir durumu, olguyu vb. simgeleyen betimlemelerde bulunma ve hafızada buna uygun tasvirler oluşturma, gerektiğinde bu tasvirlerden yararlanarak benzer olanları anlamlandırma, dil aracılığıyla genelleştirme olarak tanımlanmakta (Doğru, 2004, s. 159-160), dil'den objeleri sembolize etme ya da tanımlamanın yanı sıra işaret ve görüntülerin kullanımında da yararlanılmaktadır (Hall, 2017, s. 23). Felsefi bir özü barındıran temsilden, dilin yanı sıra medya ve iletişim, psikoloji, sanat, sinema, edebiyat, politika, sosyoloji ve kültürel alanlarda yoğun bir şekilde yararlanılmakta, verilen bilgilerin gerçek manalarını keşfetme sürecinde de değerlendirilmektedir. Dil ile bağlantılı olan temsil, mananın belirtiler aracılığıyla yorumlanış biçimini irdelemektedir (Webb, 2008, s. 1).

Bu noktada temsil, geleneksel medya organlarında toplumsal kategorilerin, sosyo-demografik yapıya ait unsurların, değişik alt kültürlerin ve yerlerin gösterim biçiminin yansıtılması yönü ile iletişimle ilgili araştırmalarda öne plana çıkmaktadır (Nicholas & Price, 1998, s. 43).

Geleneksel iletişim aygıtları, yaşanan hayatın kodlanması ya da aksettirilmesinin yanı sıra anlamın üretilmesi veya manaların değiştirilmesine zemin hazırlayarak temsil usullerine dâhil olmaktadır (Çelenk, 2005, s. 81). Asıl olan şeylerin anlamlandırılmasından ve tekrar üretilmesinden sorumlu olan kitle iletişim organları, ürettikleri gerçekliği yeniden tanımlamaktadır. Bu organlarda sahici olarak ifade edilen olguların tanımları seçilerek temsil edilmektedir (Hall, 2005, s. 88).

Geleneksel medya organları hakikati, hayatın akışına göre belirli mana ve açıklamaları onaylayacak biçimde tekrardan sunmakta, bu temsiller, belirli inanışları, sabiteleri ve eşitsizlikleri dengeli bir şekilde destekleyecek biçimde ele alınmakta, seçilmekte ve düzenlenmektedir. Bu organlarda sürekli olarak belirli bireyler belirli kalıplarda yansıtılmakta, hedef kitleye toplumsal yapı ile ilgili belirli şablonlar aktarılmaktadır. Bu şablonlar da bireylerin, kendilerini ve diğer insanları sunulan biçimde değerlendirmesine yol açmakta, karşı duruş sergileme ya da önemseme durumlarında kime ve neye nasıl davranacaklarını öğretmektedir (Larson, 2006, s. 2, 14). Gerçekliğin özdeşi olmayan temsil, gerçeklik ile ilgili bir savı kapsamaktadır. Temsil sürecinde, metni kaleme alan kişi izlerkitleyi metinden kaynaklı aleme dahil ederek metnin alıcıda bıraktığı tesiri ve hissettirdiği tecrübeyi olabildiğince üst noktaya taşımayı amaçlamaktadır (Grossberg, vd., 2006, s. 195).

Kitle iletişim organlarındaki temsil politikalarında, hedef kitle üzerinde mesajın etkinliğinin yoğunlaştırılması düşüncesi etkili olmaktadır. Esas endişesi bilinirliğini artırarak izleyici, dinleyici, okuyucu sayısındaki oranı yükseltmek olan geleneksel medya araçlarında yapımcılar belirli bir görüşü ya da mevcudiyet biçimlerini planlı bir şekilde muhataplarına yansıtmamaktadır. Buna karşın medya metinleri toplumun ana kurallarının dahil olduğu başat alanlar arasında yer almaktadır. Zihinde yer alan iletişim ortamına dair semboller nelerin olağan ya da olağandışı olduğu ile ilgili mesaj vermektedir. Bundan dolayı da burada görünürlüğü artan ideolojik mekanizma, yazılı, görsel ve işitsel metinlerin içerisindeki şablonlarda yer almaktadır (Croteau & Hoynes, 2003, s. 163-164).

Bu aşamada medya, var olan şeyleri aktarılanlar üzerinden farklı yöntemler aracılığıyla yönlendirebilmektedir. Medya verilmesi gereken görüntü yerine farklı bir görüntü vererek, izleyiciye sunulan görüntüyü değersizleştirerek veya yüklediği manalarla gerçek üzerinde tekrar düzenlenme yaparak hakikatin ötesinde yeni bir hakikat olgusu ile gerçekliği saptırmakta veya üzerini örtmektedir (Bourdieu, 1997, s. 23). Medyanın büyük ilgi gören manşetler ve şaşırtıcı yönü bulunan görüntü ve yazılarla dolu mesajları, yeni bir gerçeklik ve çok da önemli olmayan görüntü ve biçimlerden oluşan izlenimlerin yer aldığı bir şov sunmaktadır. Hedef kitle bu süreçte hakikatle imgelerin birbirine karıştığı, yani özün/hakiki olanın imgenin gerisinde kaldığı bir karmaşayla muhatap olabilmektedir (Encabo, 2014, s. 350). Oluşturulacak sahte gerçeklik yardımıyla hakim ideolojinin üstünlüğü kurulacak ve sürdürülebilirliği için tekrardan üretebilmekte, gerçek sadece muhalif bir azınlık tarafından anlaşılabilir (Çoban, 2018, s. 15).

Kitle iletişim aygıtları mana düzlemini oluştururken ifade ve semiyolojik olarak kültür alanına özgü işlevleri gerçekleştirmektedir. Hall'e (2002) göre, "Anlam kendine özgü doğası gereği çok anlamlıdır; ayrılamaz derecede bağlam bağımlıdır. Hep çok anlam arasından birini başat olarak 'yeğleme' mücadelesi içinde kısıtılır ve bu mücadele sırasında oluşturulur. Bu başatlık, yapıların ve olayların içerisinde baştan verili değildir, temsili pratikler içinden belirli bir pratik türü üzerindeki sürekli mücadelenin sonucunda inşa edilir. Bu pratikler iletişim çalışmasının nesnelere dir. Bu temsili pratikler, kodlar ve sistemler tek başlarına anlamın dünyaya ulaşmasını sağlarlar" (s. 89).

Medya, fiziki hatların ötesine geçme ve bunun yanı sıra siyasi, kültürel, toplumsal, eğitimsel, dış görünüm ve cinsiyetle alakalı bir takım değerlendirmelerden yararlanarak benzeşim alanlarını meydana getirmekte, böylelikle bu olgularla, bilgi ve eğlenceyi daha güçlü bir biçimde yaygınlaştırmaktadır.

Medya, belirli kabulleri pekiştirirken bazılarını gözardı eden ideolojik sentez sözcükleriyle ve iktidarın kaynakları ile bağlantılı ideolojik izlerle hedef kitlenin tecrübelerinden ön plana çıkarılarak düzenlenerek toplumsal gerçekliğin oluşmasına yardımcı olmakta (Lull, 2001, s. 154) böylelikle özdeşim alanlarıyla ideolojinin ve gerçekliğin kurulmasını sağlamaktadır. Medya, oluşturduğu izlenimlerle oluşumunu sağladığı yeni kültürle tarafı olduğu egemen düşüncüyü yeniden yorumlamakta ve sentezlemektedir. Bundan dolayı, medya yüklendiği

kültürel iktidar pozisyonuyla hedef kitle üzerinde popüler ve tüketim kültürü gibi kültürleri meydana getirerek ideolojik imaj sistemi haline dönüşmektedir.

Medya, servis ettiği haberlerin muhtevasında kalıpyargı aracılığıyla çizdiği konuyla alakalı yalın resimlerle, hedef kitleyi yönlendirebilmektedir. Örneğin, sanatçılar, siyasetçiler, ziyaret edilecek yerler vb. ile ilgili yapılan güzel-çirkin, doğru-yanlış, iyi-kötü gibi basit çerçevelendirmelerle insanlar ve topluluklar yönlendirilebilmektedir. Burada bir insanın ya da grubun farklı birey veya gruplar ile ilgili bilgi ve düşüncelerinin stereotip hükümlerle düzenlenmesi aşamasında yaygın, ortak özelliklerden beslenen ve özgünleştirme kolaylığı olan niteliklerle değerlendirildiğinde kalıp yargıların, kişi ve topluluklarla alakalı değerlendirmeyi ön yargıya dayalı olarak gerçekleştirdiği, medyanın da oluşan bu ön yargıyı desteklediği gibi, zaman zaman sağlamlaştırdığı veya etkisini azalttığı görülmektedir.

Topluluklar arasında zıtlıklar oluşturarak ön yargıları pekiştiren medya olaylar, hakim grup ve kişiler gibi ön plana çıkardığı olgular üzerinden ötekini kurgulamaktadır. Ön yargılı davranışlarda hakim grupların belirlediği sınırlandırılmış alanda hareket etmek durumunda kalan öteki şeklinde değerlendirilen gruplar veya topluluklar, başat gruplara oranla toplumsal pozisyonlarını alt grup olarak kabul etmektedir. Hakim yapıların üstün ve onaylanan, diğer yapıların ise üstün olmayan ve onaylanmayan şeklinde değerlendirildiği bir ortamda, zaman içerisinde etkileşimi azalan bu iki yapı ortak bir davranış geliştirememektedir. Bu içinden çıkılmaz durum beraberinde her iki yapının önyargılarını karşılıklı bir şekilde pekiştirmektedir. Medya da bu iletişimin oluşturulmasını veya oluşturulmamasını tekrardan sunumlar yoluyla yönlendirmektedir.

Suriye'deki iç savaştan kaçarak Türkiye'nin yanı sıra Avrupa Birliği'nin birçok ülkesine sığınmak durumunda kalan Suriyeliler ile ilgili algılamada medyaya yer alan temsillendirmeler önemli rol oynamıştır. Bu insanlarla ilgili medyanın kullandığı haber dili, toplumların göç eden kişilere olan yaklaşımının şekillenmesine katkı sağlamıştır.

3. Metodoloji

Türk ve Avrupa yazılı basınında Suriyeli sığınmacıların nasıl temsil edildiğinin incelendiği çalışmada, Suriyeliler'in toplum yaşamında nasıl algılandıkları irdelenmiştir. Araştırma kapsamında yapılan literatür taramasında 2011 yılında başlayan iç karışıklık ve savaş sonrası ülkelerinden ayrılan Suriyeliler'in oluşturduğu göç hareketliliği Türkiye'nin yanı sıra bir çok ülkeyi etkilemiş olmasına karşın yapılan çalışmalarda Türkiye-Almanya, Türkiye-İngiltere gibi sadece iki ülkenin karşılaştırılması şeklinde ele alındığı gözlenmiştir. Araştırmada, göç, göçmen, sığınmacı, mülteci kavramları özelinde ve Suriye ekseninde haberlerin tespit edildiği gazete, dergi ve haber ajanslarının internet siteleri ele alınmış; buna göre 2020-2022 yılları arasında Türkiye'de yayın politikalarına göre bir ayırım gözetilerek Hürriyet, Yeni Şafak ve Sözcü gazetelerine ait internet haber siteleri ile ülkelerinde İngilizce yayın yapan Almanya'dan Der Spiegel ile Deutsche Welle, Yunanistan'dan Ekathimerini ile Greekreporter ve İtalya'dan ANSA gazete, dergi ve haber ajanslarının internet sitelerinde yapılan tarama sonucunda, toplum yaşamına uyum sağlama

hususunda olumsuz yönde değerlendirilen Suriyeliler ile ilgili 247 haber saptanmıştır. Çalışmada haberlere dair sayısal verilere yer verilmiş, öne çıkan haberlerin çözümlemesi yapılmıştır. Kategorilerde yer alan haberlerin başlık, spot ve ana metinleri sosyal bilimler alanında önemli bir yere sahip olan, içerik araştırmaları içerisinde yer alan konuları kapsayan ve kişilerin davranışlarında ifadelendirmenin etkisinin ne şekilde oluşturulduğunu irdeleyen, bireylerin söylemler aracılığıyla karşı karşıya kaldığı yönlendirmeyi tespit eden, toplumsal biçime göre bunu yorumlayan nitel yönelimli içerik analizi yöntemine (Yıldırım, 2015, s. 106) göre ele alınmış, çalışma kapsamında öne çıkan örneklemeler kronolojik şekilde sıralandıktan sonra değerlendirmeye tabi tutularak, ötekileştirme, dışlama, nefret suçları, istismar ve uyumluluk (Pandır, vd., 2015) bağlamında yorumlanmıştır.

Bulgular

Türkiye'nin Suriyeli sığınmacı/mültecilere sınır kapılarını açtığı Şubat 2020, örnek haberlerin incelenmesi için başlangıç olarak belirlenmiştir. 2022 yılının Temmuz ayı sonuna kadar Türkiye'de en çok takip edilen üç gazetenin internet sitesinin yanı sıra Almanya, İtalya ve Yunanistan'da İngilizce yayın yapan internet sitelerinde geçmişe yönelik inceleme gerçekleştirilmiştir.

Suriyeliler'in Toplum Yaşamındaki Algılanışı ile İlgili Haberler

Araştırma kapsamında incelenen haberler içerisinde en dikkat çekici olanları araştırmaya dâhil edilmiştir. Haberlerin başlık, spot ve metinleri nicel içerik analizi ve söylem çözümlemesi ile değerlendirilerek yorumlanmıştır.

Haberlerde Kullanılan Başlıkların, Spotların ve Metinlerin Analizi

Ülkelerinden ayrıldıktan sonra sığındıkları Türkiye'de toplumdaki yaşama uyum sürecinde Suriyeli mültecilerle ilgili haberlerin internet medyasında ele alınışının irdelendiği bu bölümde, ilk olarak olayları kamuoyuna aktarmak için kullanılan haber başlıkları yer almaktadır. Kategoriyle alakalı okur etkileşiminin yoğun olduğu ve çalışmayı yansıtabilecek nitelikte haberler arasından seçilen başlıklar sıralanmış ve sırasıyla değerlendirmeleri yapılmıştır.

“Mülteci Dalgasından Beş Yıl Sonra Suriyeliler Alman Toplumunu Nasıl Yeniden Şekillendiriyor?” (DerSpigel, 23 Temmuz 2020).

“Kısr döngü. Orta Doğu krizi Almanya'da Antisemitizmi Arttırıyor” (DerSpigel, 21 Mayıs 2021).

“Küçük Halep' Altındağ neden karıştı?” (Hürriyet, 14 Ağustos 2021).

“CHP'li başkan Bolu'nun havasını bozdu: Bu korku senin eserin” (Yenişafak, 24 Ağustos 2021).

“Suriyeli 'kiralık' dilenci çocuk operasyonu! 68 çocuk kurtarıldı” (Sözcü, 28 Eylül 2020).

“Müthiş operasyonun ayrıntıları... Her şey dilenci çocuğun sözleriyle başladı.. 24 kişi gözaltına alındı” (Hürriyet, 28 Eylül 2020).

“İçişleri Bakanlığı duyurdu: 'Muz' videosu çekip provokasyon yapan 7 Suriyeli gözaltına alındı sınır dışı edilecekler” (Yenişafak, 27 Ekim 2021).

“Provokatif amaçlı ‘muz yeme’ videosu çeken Suriyeliler sınır dışı edilecek” (Sözcü, 27 Ekim 2021).

“Suriyelilerin muz videolarına suç duyurusu” (Sözcü, 26 Ekim 2021)

“Muzlu’ Suriyelilere ‘tahrik’ cezası” (Sözcü, 28 Ekim 2021).

“Sosyal medyada ‘muz yiyerek’ paylaşım yapan 11 Suriyeli gözaltında” (Hürriyet, 28 Ekim 2021).

“MEB’den göçmen öğrencilere uyum desteği” (Hürriyet, 28 Aralık 2021).

“Sokakta döner bıçaklarıyla gezen Suriyeliler’den 19’u ülkesine gönderildi” (Yenişafak, 16 Ocak 2022).

“Arap turistlere Atatürk’ü skandal sözlerle tanıtıyorlar” (Sözcü, 03 Şubat 2022).

“Sahte rehberden skandal tanıtım” (Hürriyet, 04 Şubat 2022).

“Ankara’da seyreltme projesi: 4 bin 514 Suriyeli taşındı” (Sözcü, 18 Şubat 2022).

“Suriyelilerin kaydına izin verilmeyecek: Türkiye’de Suriyelilere kapatılan il ve ilçeler” (Yenişafak, 22 Şubat 2022).

“Bakan Yardımcısı açıkladı: 781 mahalle kapatıldı” (Hürriyet, 25 Şubat 2022).

“Vatandaşlardan ‘göçmen’ tepkisi...” (Sözcü, 26 Mart 2022).

“Kurula uymayan gönderilsin: Biz de huzursuz ve rahatsızız” (Yenişafak, 17 Nisan 2022).

“Diyarbakır’da bir aile hekimi 1300 Suriyeli hastaya bakıyor” (Sözcü, 14 Mayıs 2022).

“Lampedusa 1.457 göçmene ev sahipliği yapıyor. Belediye Başkanı ‘endişe verici durum” (Ansa, 7 Temmuz 2022).

Hürriyet gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde tırnak içerisinde yer alan *“Küçük Halep’ Altındağ neden karıştı?”* haber başlığı, yaşanan göçler sonrası meydana gelen olumsuzluktan zarar gören toplumsal yapının sitemi yansıtılmaktadır. Haberin *“#Altındağ”, “#Ankara”, “#Gazetehaberleri”* hastagları ile desteklenmesi olaya yönelik dikkatin daha da artmasının amaçladığını göstermektedir. Ankara’nın merkez ilçesi Altındağ’ın ‘Küçük Halep’ benzetmesi ile Suriye’nin önemli şehirleri arasında yer alan Halep’e benzetilerek, mübalağalı bir gönderme yapıldığı görülmektedir.

Yenişafak gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde yer alan *“CHP’li başkan Bolu’nun havasını bozdu: Bu korku senin eserin”* başlığı ile tarihi M.Ö. 1200’lü yıllara kadar giden, başkent Ankara ile Türkiye’nin en kalabalık nüfusuna sahip şehri İstanbul’u birbirine bağlayan karayolu üzerinde bulunan kentte, belediye başkanının sığınmacılara yönelik tavrının sonucu ortaya çıkan olumsuz hava endişeli bir dille aktarılmıştır. Vatandaşların yaşadığı huzursuzluk hali, tüm canlıların solunumuna yarayan *“hava”* kavramı ile aktararak insanların adeta nefesiz bırakıldığına göndermede bulunulmuştur.

Sözcü gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde yer alan *“Provokatif amaçlı ‘muz yeme’ videosu çeken Suriyeliler sınır dışı edilecek”* haberinin başlığı, yaklaşmakta olan bir tehlikeyi ortaya koymaktadır. Toplumsal olaylarda kitlelerin muhataplarına karşı olumsuz duygularla harekete geçmesi için kullanılan ‘provokatif’ kelimesi ile Suriyeli sığınmacıların muz yerken çektikleri videolarla insanları aşağılarken aynı zamanda kışkırttığı vurgusu yapılmıştır.

Sözcü gazetesi bu konu ile ilgili farklı günlerde yapılan haberleri *“Suriyelilerin muz videolarına suç duyurusu”* ve *“Muzlu’ Suriyelilere ‘tahrik’ cezası”* başlıkları ile basit bir meyve yeme hareketinin kamuoyunun huzurunu kaçırdığını hissettirmiştir.

Aynı konu ile ilgili YeniŞafak gazetesi de yayınladığı *“İçişleri Bakanlığı duyurdu: ‘Muz’ videosu çekip provokasyon yapan 7 Suriyeli gözaltına alındı sınır dışı edilecekler”* başlıklı haberde ‘provokasyon’ kelimesine yer vererek olayın toplumda oluşturduğu olumsuzluğa dikkati çekilmiş, buna karşın Hürriyet gazetesi haberi *“Sosyal medyada ‘muz yiyerek’ paylaşım yapan 11 Suriyeli gözaltında”* başlığı ile duyurarak olayı yapılan paylaşımın yanlışlığı üzerinden ele almıştır.

Almanya’daki DerSpigel dergisinin internet sitesinde Uluslararası bölümünde yayınlanan *“Mülteci Dalgasından Beş Yıl Sonra Suriyeliler Alman Toplumunu Nasıl Yeniden Şekillendiriyor?”* haber başlığında, Türkiye’den sonra en fazla Suriyeli’nin bulunduğu Almanya’ya yönelik göç hareketliliği ardı ardına yaşanan krizleri tanımlarken kullanılan *“dalga”* kelimesi ile ifade edilerek, olumsuz bir yaklaşım sergilenmiştir. Ülkesinden ayrılmak durumunda kalan insanların yaşama yeniden başladıkları Almanya’da toplumun şekillendirilmesine ve dönüşümüne yönelik etkilerinin olduğu iddiası ön plana çıkarılmakta, Avrupa’nın şekil almasında 9. Yüzyıldan beri etkisi olan Germenler’in (Almanya Tarihi ve Türk..., tarih yok, 3. paragraf) devamı olan Almanya’nın bu duruma nasıl izin verdiğine yönelik duyulan kaygı yansıtılmaktadır.

İtalya’daki ANSA haber ajansının internet sitesinde Haberler bölümünde yer alan haber için kullanılan *“Lampedusa 1.457 göçmene ev sahipliği yapıyor. Belediye Başkanı, ‘endişe verici durum”* başlığında, İtalya’da Pelagie adalarını meydana getiren adalardan biri olan ve Avrupa’ya yönelik göç yolu üzerinde yer alan Lampedusa’da bulunan göçmenlerle ilgili sayısal veriler aktarılmaktadır. Agrigento iline bağlı 21 km²’lik yüz ölçüme sahip (Lampedusa, tarih yok, 1. paragraf) bu küçük adanın bin 457 göçmeni ağırlaması *“endişe verici”* ifadesi ile aktarılarak, adanın imkânlarını zorlayan mevcut göçmen sayısının bu insanlar için de olumsuzlukları içerisinde barındırdığını, bundan dolayı kaygı verici bir durumun yaşandığını hissettirmektedir.

Toplumsal yaşama uyum sağlama bağlamında irdelenen Suriyeliler ile ilgili haberlerden bazılarının spotlarına dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“Bir gencin Suriyeliler tarafından öldürülmesinin ardından büyük gerilime sahne olan Ankara’nın Altındağ ilçesine gittik. Mahalle sakinleriyle, esnafla konuşup olayların perde arkasını anlamaya çalıştık. İşte polisin yoğun güvenlik önlemi aldığı mahallenin nabzı...”

“Olayların yaşandığı Battalgazi, Önder ve Ulubey mahallelerinde dolaşmaya başladığınızda göze ilk çarpan, birçoğu yaşanan olaylarda aldığı hasarların izlerini taşıyan kapalı işyerleri oluyor. Ancak, olayların alevinde Türk vatandaşlarına ait bazı işyerleri de hasar görmüş.”

Hürriyet Gazetesi'nde *“Küçük Halep' Altındağ neden karıştı?”* başlığı ile verilen haberin spotunda yaşanan tartışma sonrası hayatını kaybeden gencin uyruğundan bahsedilmez iken cinayeti işleyen mültecilerin 'Suriyeli' oldukları bilgisine yer verilerek, suç ile Suriyeli kavramının özdeşleştirildiği görülmektedir. Cinayet olayının meydana geldiği Battalgazi, Önder ve Ulubey Mahallelerinde röportaj yapılan kişiler belirli bir muhitte yerleşik olarak yaşayanlar anlamındaki 'sakin' kelimesi ile betimlenmekte, buna karşın aynı yerde yaşayan Suriyeliler'in mahallenin 'sakin'i olarak değerlendirilmediği hissini vermektedir. Yine olaylar sırasında hasar gören işyerleri ile ilgili detaylarda *“Türk vatandaşlarına ait bazı işyerleri de hasar görmüş”* ifadesi ile Suriyeliler'in zarar gören işyerlerinin görmezden gelindiği adeta yok sayıldığı görülmektedir.

“CHP'li Bolu Belediye Başkanı Tanju Özcan, sığınmacılarla ilgili kente nefret aşıladi. Çalışanlar dışında cadde ve sokaklarda sığınmacı görmek imkânsız gibi. Yabancılar, korkudan evlerinden çıkamadıklarını belirtti. Iraklı Raeid Younes, Tanju Özcan'ın konuşmasından sonra kendilerine nefretle bakıldığını, Suriyeli Yousoef el Azakir ise sokakta bile yürüyemediklerini söyledi.”

“Söylem ve icraatları ile ülkelerindeki iç savaştan kaçarak Türkiye'ye sığınan sığınmacıları ırkçıların hedefi haline getiren CHP'li Bolu Belediye Başkanı Tanju Özcan, kentte yaşayan sığınmacıların su ve katı atık ücretlerine 10 kat zam yapacağını açıklayarak büyük skandala imza atmıştı. Özcan yalan yanlış bilgilerle Bolu'da başlattığı sığınmacı düşmanlığını ülke geneline yayarak sığınmacılar üzerinde büyük korku oluşturdu.”

YeniŞafak Gazetesi'nde *“CHP'li başkan Bolu'nun havasını bozdu: Bu korku senin eserin”* haberinin spotunda, savaş nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan insanların belediye başkanının yaptığı açıklamalarla hedef haline getirildikleri, sokağa çıkmaya korktukları, böylelikle nefret objesi haline dönüştürüldükleri ortaya konulmaktadır. Belediye başkanının açıklamaları ile oluşan hava *“ırkçılık”* kelimesi ile aktarılarak abartılı bir dil kullanılmakta, *“Özcan yalan yanlış bilgilerle Bolu'da başlattığı sığınmacı düşmanlığını ülke geneline yayarak sığınmacılar üzerinde büyük korku oluşturdu.”* cümlesi ile bu davranışın tüm yurttaki sığınmacılara yönelik düşmanca bir tutum takınılmasına neden olduğu gibi oldukça iddialı bir mübalağa yapıldığı görülmektedir.

“İstanbul'da Suriyeli çocukları ailelerinden kiralarak zorla dilendiren bir şebekeye operasyon düzenlendi. Operasyonda 24 şüpheli yakalanırken, 68 mağdur kurtarıldı. Operasyon, İstanbul Çocuk Şube Müdürlüğü ekiplerince gerçekleştirildi. Polis ekipleri Suriye uyruklu çocukları dilendiren bir şebeke belirleyince harekete geçti. Özellikle üst geçit ve meydanlarda dilendirilen çocukların, Suriyeli bir çete tarafından Suriye'deki ailelerinden kiralandıkları iddia edildi.”

Sözcü Gazetesi'nde “*Suriyeli ‘kiralık’ dilenci çocuk operasyonu! 68 çocuk kurtarıldı*” başlığı ile yer alan haberin spotunda çocukların maruz kaldığı olumsuz duruma dikkat çekilmiş, “*çocukların, Suriyeli bir çete tarafından Suriye'deki ailelerinden kiralandıkları iddia edildi.*” söylemi ile toplumsal yapının temelini oluşturan aile kavramının karşı karşıya bulunduğu tehlikeye işaret edilmiştir. Bir mesleğin ifa edilmesi şeklinde takdim edilen dilencilik her yaştan kadın ve erkek tarafından yapılabilmekle birlikte, sosyo-kültürel ve ekonomik sömürden kaynaklı mağduriyet çocuklar üzerinden anlatılmıştır.

“2015 yılında Almanya'ya gelen yüz binlerce Suriyeli mültecinin büyük bir kısmı ülkede kalıcı olarak kalmayı planlıyor. Son beş yılda çok değiştiler ve ülke de öyle.”

Almanya'daki DerSpiegel dergisinde yayınlanan “Mülteci Dalgasından Beş Yıl Sonra Suriyeliler Alman Toplumunu Nasıl Yeniden Şekillendiriyor?” haberinin spotunda, Suriyeli göçünün yoğun olduğu Almanya'ya 2015 yılından itibaren gelen mültecilerin bir daha ülkelerine geri dönme ya da başka bir ülkeye gitmeyi düşünmemelerinden duyulan kaygı gözlenmektedir. “Son beş yılda çok değiştiler ve ülke de öyle” ifadesi ile çıktıkları göç yolculuğunda birçok zorlukla ve vardıkları ülkelerde zaman zaman şiddetin, kınanmanın, eleştirinin ve küçümsenmenin muhatabı olan mültecilerin yaşamlarında meydana gelen değişimden duyulan rahatsızlık ortaya konularak mültecilerin insanca yaşamalarının kabullenilemediği hissedilmekte, mültecilerin bu dönüşümünün Almanya'yı da etkileyeceğinden duyulan huzursuzluk yansıtılmaktadır.

“Çarşamba ve Perşembe günleri arasında gece saatlerinde üç farklı tekneyle Lampedusa'ya 37 göçmen geldiği bildirildi.”

İtalya'daki ANSA haber ajansındaki haber için kullanılan “*Lampedusa 1.457 göçmene ev sahipliği yapıyor. Belediye Başkanı 'endişe verici durum*” haberinin spotunda, yalnızca iki gün boyunca farklı teknelerle gelen göçmenlerin sayısı aktarılarak başka bir detay verilmediği görülmektedir.

Toplumsal yaşama uyumda yaşananların ele alındığı haber metinlerine dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“Ulubey Mahallesi'nde çoğunlukla Suriyelilerin işyerlerinin bulunması nedeniyle ‘Küçük Halep’ olarak nitelenen caddedeki dükkânının camları kırılan Ali Konakçı, ‘Bizi de araya kattılar’ diye yakınıyor. Bölgede işyeri olan birçok Türk vatandaşı da benzer sonuçlarla karşılaşmamak için hemen harekete geçmiş. Olaylar patlak verir vermez iş yerlerinin camlarına Türk bayrağı çekip, ‘Türk dükkânı’ diye yazı asanlar olmuş. Suriyelilere kiraya verdiği işyeri saldırıya uğrayan ev sahipleri de, ‘Mülk onların değil ki, bizim, milli servet, yazık değil mi?’ diye dert yanıyor.”

“Olayların yaşandığı Battalgazi, Önder ve Ulubey mahallelerinin toplam nüfusu 60 binin biraz üzerinde. Bu bölgede yaşayan sığınmacı sayısı ise 18 bine yakın olarak tahmin ediliyor. Sayısal olarak en çok Suriyeli de ölen genç Emirhan Yalçın'ın da oturduğu Battalgazi Mahallesi'nde bulunuyor. Burada neredeyse her altı kişiden biri

Suriyeli. Muhtarlıkta sohbet ettiğimiz mahallenin ileri gelenleri, bu durumdan şikâyet ederek...”

Hürriyet gazetesinde yer alan “*Küçük Halep’ Altındağ neden karıştı*” haberinin metninde, işyerlerinin çoğunluğunun Suriyeliler’e ait olmasından yola çıkılarak bir mahalle ‘Küçük Halep’ gibi abartılı bir şekilde betimlenmekte, böylelikle bu insanların toplum yapısına uyum sağlayamadıklarına işaret edilmekte, “*Bizi de araya kattılar*”, “*Mülk onların değil ki, bizim*” ifadeleri ile Suriyeliler’e ait işyerlerinin zarar görmesinin normalleştirildiği görülmektedir. Olayların yaşandığı mahallelerde yer alan Suriyeliler ile ilgili sayısal bilgiler verilerek oluşturdukları yoğunluk ön plana çıkarılmakta, şikâyet konusu olunan bu durum ‘*mahallenin ileri geleni*’ gibi muğlak bir ifade ile de desteklenerek sığınmacıların sosyal yaşamın olağan akışına uyum sağlayamadıkları algısı pekiştirilmeye çalışılmaktadır.

“2 bini aşkın Suriyeli ile birlikte Iraklı ve Afganistanlı 4 bine yakın sığınmacının yaşadığı Bolu’da 1 ay öncesine göre gerginlik hakim. Kentin cadde ve sokaklarında esnafılık yapan ve işçi olarak çalışanlar dışında hiç sığınmacı yok. İşyeri olan sığınmacılar bu durumu, Tanju Özcan’ın söylemlerine bağlıyor. Kentteki sığınmacıların ikametlerinin olduğu yerler de sessiz. 1 ay öncesine kadar parklarda oynayan sığınmacı çocuklar da evlerine kapanmış durumda.”

“Suriye’deki iç savaştan kaçıp Deyrizor’dan Bolu’ya gelen ve inşaatlarda çalışan Suriyeli Ahmad S. ise Tanju Özcan’ın ‘Bizim ‘yavrum, çocuğum’ diye sevdiğimiz 9-10 yaşındaki kız çocuklarına bunlar karısı olabilecek gözüyle bakıyor’ şeklindeki çirkin sözlerine tepki gösterdi. Suriyelilerin Bolu’da hiçbir olaya karışmadığını söyleyen Ahmad S., ‘Burada çocuklara baktığımızı söylüyorlar. Hepsi yalan. Biz onları kendi çocuklarımızdan ayırt etmiyoruz. İftira atıyorlar bu çok ayıp’ dedi.”

“*CHP’li başkan Bolu’nun havasını bozdu: Bu korku senin eserin*” başlığıyla YeniŞafak Gazetesinde yer alan haberin metninde, Suriyeliler’in kentte buldukları 6 yıl boyunca sorun yaşamamalarına karşın belediye başkanının açıklamaları sonrası hedef haline gelmelerinde toplumsal yapıya yeterli uyumu sağlayamamalarının bu duruma neden olduğu, dolayısıyla sorumlunun yaptığı açıklamalarla toplumu geren belediye başkanı değil de sığınmacılar olduğu hissettirilmektedir. Metinde, Suriyeliler’in belediye başkanının açıklamaları sonrası gerekmedikçe sokağa çıkmamaları, çıktıkları zaman da kötü bakışların ve sözlü tacizlerin hedefi olmalarında, Bolulular ile bir arada geçirdikleri altı yıllık süreye karşın bütünleşmeyi yeterli oranda gerçekleştirememiş olmalarının etkili olduğu düşüncesi yansıtılmaktadır. Belediye başkanının sokakta oyun oynayan 9-10 yaşındaki küçük kız çocuklarının Suriyeliler tarafından eş olarak gördüklerine yönelik ifadesi tedirginliğe yol açıcı bir durum olarak sunulmaktadır. Buna karşın bir Suriyeli’nin ağzından aktarılan “*Burada çocuklara baktığımızı söylüyorlar. Hepsi yalan. Biz onları kendi çocuklarımızdan ayırt etmiyoruz. İftira atıyorlar bu çok ayıp*” ifadesi ile oluşturulmaya çalışılan algının yanlışlığına işaret edilmektedir.

“Gerçekleştirilen sokak röportajında bir vatandaş hayat pahalılığına dikkat çekerek, ‘Ben muz yiyemiyorum, siz kilolarca muz alıyorsunuz...’

ifadelerini kullandı. Bu ifadenin ardından Suriyeli sığınmacılar video paylaşım sitelerinde ‘Muz yeme’ akımı başlattı.”

“Dün dolaşıma sokulan ve sosyal medyanın gündemine oturan provokatif ‘muz’ videosunu çeken Suriye uyruklu vatandaşlar sınır dışı edilecek. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün açıklaması şöyle: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Bir sokak röportajında yer alan ‘Ben muz yiyemiyorum, siz kilolarca muz alıyorsunuz...’ söylemi sonrası yabancı uyruklu olduğu değerlendirilen kişilerce muhtelif sosyal medya platformlarından provokatif amaçlı ‘muz yeme’ eylemi içerikli video ve paylaşımın dolaşıma sokulduğu görülmüştür.”

“Sokak röportajı sırasında bir kişinin ‘Ben muz yiyemiyorum, siz kilolarca muz alıyorsunuz’ söylemi üzerine sosyal medyada Suriye uyruklu bazı kişiler muz yiyerek paylaşım yapmıştı. Tepkilere neden olan görüntülerin ardından Suriye uyruklu 11 kişi gözaltına alındı, 11 şüpheliyi yakalama çalışmaları devam ediyor. Gözaltına alınanlar ‘Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Etme veya Aşağılama’ suçundan işlem yapılmasının ardından İstanbul İl Göç İdaresi’ne teslim edilecek. İstanbul Emniyet Müdürlüğü ekipleri, bir sokak röportajında yer alan ‘Ben Muz yiyemiyorum, siz kilolarca muz alıyorsunuz’ söylemi sonrası yabancı uyruklu kişilerin, provokatif amaçlı yine bu söyleme karşı sosyal medyada muz yeme görüntüsü paylaştığını tespit etti.”

Sözcü, YeniŞafak ve Hürriyet gazetelerinde benzer biçimde yer verilen haberlerde bir vatandaşın “Ben Muz yiyemiyorum, siz kilolarca muz alıyorsunuz” açıklaması sonrası bazı Suriyeliler’in çektikleri ‘Muz yeme’ videolarını sosyal medya hesaplarından paylaşmaları, insanları aşağılama ve kışkırtma amaçlı provakatif bir davranış olarak değerlendirilmektedir. Sözcü gazetesinde “Provokatif amaçlı ‘muz yeme’ videosu çeken Suriyeliler sınır dışı edilecek”, YeniŞafak gazetesinde “İçişleri Bakanlığı duyurdu: ‘Muz’ videosu çekip provokasyon yapan 7 Suriyeli gözaltına alındı sınır dışı edilecekler” ve Hürriyet gazetesinde “Sosyal medyada ‘muz yiyerek’ paylaşım yapan 11 Suriyeli gözaltında” başlıkları ile aktarılan haberlerde Türkiye’de insanların ekonomik sorunlardan kaynaklı yaşadıkları problemlerine sığınmacıların takındıkları duyarsızlığa dikkat çekilmekte ve yapılan davranış ‘akım’ şeklinde betimlenerek bu hareketin toplumdaki hassasiyeti anlamayan, vurdumduymaz, art niyetli ve uzun soluklu bir davranış olduğu, böylelikle toplum yaşamına uyum sağlayamadıkları hissettirilmektedir.

“20 yaşındaki Mohammad Hanawi’nin bakkalındaki en popüler ürünün ne olduğu sorulduğunda, hemen Arap pidesi olan “chubs arabi” diye cevap vermesi şaşırtıcı değil. [...] Hanawi, mağazanın siparişlerini Arapça yazıyor. Aile şirketini Ocak ayında açtı. Harika gittiğini ve fasulye, sosis ve salamura üzüm yapraklarının da popüler olduğunu söylüyor. ‘Suriyeli şeyler. Burada insanların özlediği şey buydu.’ ‘Burada’ derken, Almanya’nın kuzeybatısında, Hamburg yakınlarındaki Pinneberg semtindeki Uetersen’i kastediyor. Şehrin yaklaşık 19.000 nüfusu var ve 2015 yılına kadar neredeyse hiçbirinin

Ortadoğu kökenli olmadığını söylüyor. Uetersen'de bugün yaklaşık 300 Suriyeli yaşıyor. [...] Eski bir barı yenilediler ve Uetersen'de Orta Doğu'nun küçük bir parçasını oluşturdular. Arap kökenli Alman nüfusunun artan kısmı ülkenin birçok yerinde görülmektedir. Berlin'deki Sonnenallee bulvarı, çok sayıda Orta Doğu kafe ve mağazasına ev sahipliği yaptığı için uzun zamandır gayri resmi olarak 'Arap Sokağı' olarak biliniyordu. Almanya başkentindeki ana kütüphanelerden birinin artık bir Arap bölümü var. Suriyeliler artık Almanya'da Türklere sonra en büyük Müslüman azınlığı temsil ediyor. [...] sayıları 30.000'den neredeyse 800.000'e yükseldi. Çoğu, iç savaşın patlak vermesinden sonra mülteci olarak geldi ve Türk göçmenlerin on yıllardır yaptığı gibi ülkeyi yeniden şekillendiriyorlar. [...] Cami, eski bir Protestan kilisesinde yer alıyor. Dışarıdan bakıldığında bina hala bir Hıristiyan ibadethanesi gibi görünüyor, sadece kuledeki haçın yerini bir haç almış. Arapça yazıt, 'Allah.' Tadilat, Kuveyt'ten gelen para da dahil olmak üzere bağışlarla finanse edildi. Abidin, 'Mahalleye iyi entegre olmamız bizim için önemliydi. Herkes hoş karşılandı. Biz Müslümanlar bu toplumun bir parçasıyız. Gittikçe daha normal hale geliyor' diyor. Ancak bunun için daha görünür olmamız gerekiyor' dedi."

Almanya'daki DerSpigel dergisinde yayınlanan "Mülteci Dalgasından Beş Yıl Sonra Suriyeliler Alman Toplumunu Nasıl Yeniden Şekillendiriyor?" haber metinde, Suriye'den göç ederek geldiği Almanya'da iş yeri açan Mohammad Hanawi'nin açıklamaları ön plana çıkarılmıştır. Göçmenlerin Almanya'yı kendi vatanları gibi algılamalarından duyulan rahatsızlık "Burada insanların özlediği şey buydu." "Burada derken [...] Uetersen'i kastediyor" ifadesi ile aktarılmakta, bu bölgede kısa süre öncesine kadar hiçbir Ortadoğu kökenlinin olmaması büyük bir özlemle hatırlatılarak o günlerin artık çok geride kaldığından duyulan üzüntü kendini göstermektedir. Ülkelerindeki yaşamın izlerini Almanya'ya taşıyan Suriyeliler'in zaman içerisinde yaşadıkları yerleri Suriye'ye benzettiğine vurgu yapılarak "Uetersen'de Orta Doğu'nun küçük bir parçasını oluşturdular" ve "gayri resmi olarak 'Arap Sokağı'" ifadeleri ile yıllarca küçümsenen ve ötekileştirilen bu coğrafyaya dair izlerin artık yanı başlarında olmasından memnun olunmadığı görülmekte, bu durum gerçekçi olmayan bir dille yansıtılmaktadır. Eski bir kilisenin cami olarak kullanılması, başkentteki merkezi kütüphanede Arap bölümünün olması, çok sayıda kafe ve mağaza ile Orta Doğu'da bulunduğu izlenimi verdiği için "Arap sokağı" diye isimlendirilen Berlin'in Sonnenallee bulvarının dönüşümü gibi detaylarla Suriyeliler'in tıpkı Türklere gibi Almanya'yı şekillendirdiğine dair iddialı bir göndermede bulunulmakta, Almanların bu yeni duruma alışması gerektiğinin tespiti yapılmaktadır.

"Bangladeş, Mısır, Sudan ve Eritre'den 24 kişinin bulunduğu ilk gemi, Lampedusa limanından yaklaşık yedi mil uzakta bir finans polisi tarafından durduruldu. Trablus'tan kalkan bir tekneyle Cala Spugne'ye varan Luigi Rizzo sahilinde aralarında Suriye uyruklu olduğunu söyleyen biri kadın yedi kişi vergi polisi tarafından engellendi. [...] Üç küçük grup, şafak vakti 1.497 misafir ağırlayan Imbriacola bölgesinin sıcak noktasına götürüldü. Tesis, maksimum 350

kişiyi ağırlayacak şekilde tasarlanmıştır. Yeni belediye başkanı, 'Sıcak nokta içinde 1.400'den fazla kişinin bulunduğu hijyenik-sıhhi durum endişe verici. Yaklaşık 400-500 kişi sorunsuz bir şekilde yönetilebilir, ancak 1.400 aşırı bir sayı' dedi. [...] Diciotti gemisinin bugün çok sayıda göçmen alması bekleniyor ve bu aslında Imbriacola bölgesindeki tesiste durumu kolaylaştırarak' dedi."

İtalya'daki ANSA haber ajansındaki "Lampedusa 1.457 göçmene ev sahipliği yapıyor. Belediye Başkanı 'endişe verici durum" haberinin metninde, savaş, ekonomik zorluk, iç çatışma, kuraklık gibi nedenlerle doğdukları topraklardan ayrıldıktan sonra Avrupa'ya hareket güzergâhı üzerinde yer alan Lampedusa'da sığınmacılar için yapılan kampın üç katı insanı barındırmasından dolayı yaşanan sıkıntılara dikkat çekilmektedir. Göç için yola çıkan insanların polis tarafından durdurulduktan sonra konakladıkları kampın aşırı yoğunluktan dolayı sağlıklı olmamasının bu insanların sağlığını riske atacağına tespiti yapılmış, böylelikle gemileri durdurulduktan sonra mültecilerin küçük adada adeta kaderlerine terk edildiğine işaret edilmiştir.

Sonuç

Suriyeliler'in toplum yaşamındaki algılanışı ile ilgili haberler kategorisinde 247 haberin analizi yapılmıştır. İç savaş ile birlikte yurtlarından ayrılarak öncelikle sınır komşusu olan ülkelere sığınan Suriyeliler'in gittikleri ülkelerin toplumsal yapısında zaman zaman sorun olarak değerlendirildiği görülmektedir.

Türkiye'deki gazetelerde yer verilen Suriyeliler'in toplumsal yapıda çcnasıl algılandıkları ile ilgili haberlerin başlıklarında Türkiye'deki semtlerin, mahallelerin, ilçelerin "Küçük Halep" gibi ifadelerle Suriye'deki şehirlere benzetilerek okuyucuya yansıtıldığı böylelikle toplumda "ülkemiz elden mi gidiyor" sorularının sorulmasına neden olarak panik havasının oluşmasını sağlamaktadır.

Türk medyasında yine günlerce tartışmaların odağında olan "muz yeme videoları"nın "provokatif" kelimesi ile okuyucuya aktarılmaktadır. Ekonomik sorunlar nedeniyle günlük yaşamını idame ettirmekte güçlük çeken Türk insanı ile sığınmacıları karşı karşıya getiren bu ifadelere sıklıkla yer verildiği görülmektedir.

İnsanlar arasında yaşanan olaylar sonrası artan gerginlikleri sona erdirmek amacıyla bazı semt veya mahallelerde mültecilere kayıtlarının dondurulması işlemi "kapatılma", bu insanların yaşadıkları yerlerdeki nüfus yoğunluklarına yönelik müdahale "seyreltilme" ifadeleriyle aktarıldığı bu insanların istenmediğine vurgu yapılmakta, sığınmacılar olumsuz durumlar ile pekiştirilmeye çalışılmaktadır.

Almanya'da yayın medya organlarında yapılan incelemelerde söz konusu kategori ile ilgili sınırlı sayıda habere rastlanmıştır. Bu ülkedeki medya aygıtlarında yer verilen haberlerin başlıklarında daha çok Suriyeliler'in Alman toplumunun şekillenmesine olan etkileri ön plana çıkarılmıştır. İtalyan Ansa haber ajansında tespit edilen haberde ise bir şehirde bulunan göçmen sayısındaki artıştan duyulan kaygı aktarılarak, yaşama tutunmaya çalışan bu insanlar bir

sorun olarak yansıtılmıştır. Yunan medyasında incelenen gazeteler de ise bu kategori kapsamında değerlendirilebilecek habere rastlanılmamıştır.

Haberlerin başlıklarında yer verilen değerlendirmeler, spot ve ana metinlerde de kendini göstermektedir. Suriyeli, göçmen, mülteci, sığınmacı kavramlarının sıkça kendini gösterdiği bu bölümlerde, Türk vatandaşlarının bu insanlar ile ilgili duyduğu kaygı daha da artırılmaktadır. Adli vakaların okuyucuya aktarıldığı metinlerde zarar gören iş yeri dahi ayırım yapılmakta, Türk vatandaşlarının işyerlerinin gördüğü zararlara dikkat çekilirken, Suriyeliler'e ait iş yerlere ait işyerlerine yapılan saldırıların ise normal bir durummuş gibi aktarıldığı tespit edilmektedir.

Bir şehrin belediye başkanının yöneticisi olduğu şehirde yaşayan sığınmacılara yönelik tavrına dikkat çekilen bir haberde, okuyucunun dikkatini çekmek için kullanılan "ırkçılık" gibi önemli ifade abartılı bir şekilde kullanılarak belediye başkanı eleştirilmeye çalışılmıştır. Ancak olayları medya üzerinden takip etmeye çalışan insanların zihninde ırkçılık kavramının özümsemesine katkı sağlanıldığı düşünülmediği, bundan dolayı da hassasiyet gerektiren bu gibi durumlar karşısında özenli olunmadığı anlaşılmaktadır.

Türkiye'de dilencilik, özellikle de çocukların dilendirilmesi bir sorunsal olarak varlığını sürdürürken, paylaşılan haber metinlerinde dilenen kişiler için "çocuk" vurgusunun özellikle yapılması, "Suriyeli" kimliğinin ön plana çıkarılması, toplum tarafından hoş görülmeyle dilencilik sadece çocuklar ve Suriyeliler tarafından yapılan bir davranışmış gibi değerlendirilmesini pekiştirmektedir.

Türkiye'den sonra en fazla Suriyeli'nin yaşadığı Almanya'da haber metinlerinde yer verilen ifadelerde Suriyeliler'in kalıcı olma düşünceleri ve ülkedeki yaşamı dönüştürdüklerine yönelik kaygı ve sitem ön plana çıkarılarak, bu durumdan duyulan rahatsızlık ortaya konulmaktadır.

Bu kategoride incelenen İtalyan Ansa haber ajansındaki haberde ise sığınmacıların göç yolculuğu sürecinde yaşadıkları sıkıntılar yorumsuz bir şekilde okuyucuya aktarılmıştır.

Çalışma kapsamında ele alınan Yunanistan'dan Ekathimerini ve Greekreporter gazetelerinde bu kategoride değerlendirmeye alınabilecek habere rastlanmamıştır.

Kaynakça

- Bourdieu, P. (1997). *Televizyon Üzerine*. (Çev.: Turhan Ilgaz). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Buz, S. (2004). *Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul Mültecilik*. Ankara: SGDD Yayınları.
- Castles, S. & Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı*. (Çev.: Bülent Uğur Bal, İbrahim Akbulut). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Croteau, D. & Hoynes, W. (2003) *Media/Society: Industries, Images, and Audiences*. 3. bs., Kaliforniya, Pine Forges Press. http://books.google.com.tr/books?id=UkHMI0uhhZYC&dq=representation+media+ideology&hl=tr&source=gbs_navlinks_s, Erişim Tarihi: 28.05.2022.

- Celenk, S. (2005). *Televizyon, Temsil, Kültür: 90'lı Yıllarda Sosyokültürel İklim ve Televizyon İçerikleri*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Çiçekli, B. (2009). *Uluslararası Göç Hukuku: Göç Terimleri Sözlüğü*. İsviçre: Uluslararası Göç Örgütü.
- Çiçekli, B. (2014). *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Çoban, B. ve Özarslan, Z. (2003). *Söylem ve İdeoloji, Mitoloji, Din, İdeoloji*. Barış Çoban (Ed.). İstanbul: Su Yayınları.
- Doğru, E. A. (2004). “Medya Güç İdeoloji Ekseninde Merve Kavakçı Haberlerinin İki Farklı Sunumu”. *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi* içinde, (Der.: Çiler Dursun). Ankara: Elips Kitap. 151-182.
- Emiroğlu, K. ve Aydın, S. (2003). *Antropoloji Sözlüğü*. İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Encabo, M. N. (2014). “Gazetecilik Etiği ve Demokrasi”. *Medya Kültür Siyaset* içinde (Der. Süleyman İrvan), Ankara: Pharmakon Yayınevi. 347-363.
- Giddens, A., Sutton, P. W. (2016). *Sosyolojide Temel Kavramlar*. (Çev.: Ali Esgin). (2.Baskı). Ankara: Phoenix Yayınevi. (2014).
- Grossberg, L., Wartella, E., Whitney, D. C. & Wise J. M. (2006). *MediaMaking: Mass Media in a Popular Culture*, (2. bs.). Kaliforniya, Sage. http://books.google.com.tr/books?id=IfCiG4fh_-YC&dq=representation+ideology+media&hl=tr&source=gbs_navlinks_s, Erişim Tarihi: 20.02.2022.
- Hall, S. (2002). “İdeoloji ve İletişim Kuramı”. *Medya, Kültür, Siyaset* içinde, (Der. Süleyman İrvan). Ankara: Alp Yayınevi. 79-96.
- Hall, S. (2005). “İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulanın Geri Dönüşü”. *Medya, İktidar, İdeoloji* içinde, (Der. ve Çev.: Mehmet Küçük. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları. 73-122.
- Hall, S. (2017). *Temsil: Kültürel Temsiller ve Anlamlandırma Uygulamaları*. (Çev.: İdil Dünder). İstanbul: Pinhan.
- Kasdemir, B. (2010). *Türkiye’de Sığınma Hareketi: Eskişehir Örneği*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıç, T. (2008). “Bir İnsan Hakkı Olarak İltica, Dünyada ve Türkiye’de Tarihi Arka Plan”, *Mülteci Çalıştayları 2004-2005*, 1. Baskı, Ankara: Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi. 207-247.
- Larson, S. G. (2006). “Media & Minorities: The Politics of Race in News and Entertainment”, *Maryland, Rowman & Littlefield Publishers*. http://books.google.com.tr/books?id=jIx1LIZPgDgC&dq=%22politics+of+representation%22+media&hl=tr&source=gbs_navlinks_s, Erişim Tarihi: 12.09.2021.
- Lull, J. (2001). *Medya İletişim Kültür*, (Çev.: Nazife Güngör). Ankara: Vadi Yayınları.

- Marshall, G. (2003). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev.: Osman Akınhay ve Derya Kömürcü). İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Nicholas, J. & Price, J. (1998). *Advanced Studies In Media*, Cheltenham, Thomas Nelson&Sons. http://books.google.com.tr/books?id=3rUIRd3MqD8C&dq=Advanced+Studies+In+Media+Nicholas&source=gbs_navlinks_s, Erişim Tarihi: 05.02.2022.
- Özcan, M. (2005). *Avrupa Birliği Sığınma Hakkı*. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu.
- Pandır, M., Efe, İ., Paksoy, A. F., (2015). “Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi”. *Marmara İletişim Dergisi*, 24, 1-26.
- Urak, M. (2010). *Göç Olgusu Bağlamında Mülteciler, Sığınmacılar ve İnsan Hakları*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, B. (2015). “İçerik Çözümlemesi Yönteminin Tarihsel Gelişimi Uygulama Alanları ve Aşamaları”. (Ed. Besim Yıldırım), *İletişim Araştırmalarında Yöntemler içinde*, Konya: Literatürk Yayınları.
- Webb, J. (2008). *Understanding Representation*. London: Sage.
- Ansa Haber Ajansı Sitesi, 2020-2022 tarihleri arasında internet haber portalının tümü
- DerSpigel Dergisi Sitesi, 2020-2022 tarihleri arasında internet haber portalının tümü
- Ekathimerini Haber Sitesi, 2020-2022 tarihleri arasında internet haber portalının tümü
- Greekreporter Haber Sitesi, 2020-2022 tarihleri arasında internet haber portalının tümü
- Hürriyet Haber Sitesi, 2020-2022 tarihleri arasında internet haber portalının tümü
- Sözcü Haber Sitesi, 2020-2022 tarihleri arasında internet haber portalının tümü
- YeniŞafak Haber Sitesi, 2020-2022 tarihleri arasında internet haber portalının tümü